List 10. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. marcija 1873.

Obseg: Čemu so postave na korist kmetijstva, ako se ne izpolnujejo? — Kako se seje seme gozdnih (borštnih) dreves? — O govedarstvu. — Kje dobro žveplo dobodo vinorejci za žvepljanje trt. — Gospodarska skušnja. — Odprto pismo gosp. prof. L. Gariboldi-ju. (Konec.) — Nove knjige — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Čemu so postave na korist kmetijstva, ako se ne izpolnujejo?

Taka pritožba se je slišala v poslednji seji odborovi družbe kmetijske gledé na deželno postavo od l. 1870., ktera veleva pokončevanje gosenic, kebrov in druzih škodljivih mrčesov.

Tudi „Novice“ so razglasile to postavo, pa „Pratika“ od leta 1871. tudi, in že brez postave morali bi umni gospodarji sami gosenice na vso moč obirati dati s svojih dreves.

A vendar se vidijo skor povsod drevesa polna tega mrčesa! Lani je bilo belih metuljev na milijone, ki so zaplodili na milijone gosenic, — letošnja zima bila je topla, ki ni nič pokončala tega mrčesa. Kolika škoda tedaj žuga našemu sadnemu drevju!

In vendar držijo gospodarji križema roke!

„Kaj pa mi pomaga, če jez obiram svoje drevje, moj zanikern sosed pa ne?“ — take ugovore slišimo pogostoma. — Res je to; al ta ugovor zdaj ne veljá, ker imamo postavo, ktera ukazuje, da zanikerneži se smejo kaznovati od 1 do 20 goldinarjev kazni, ktera se plača v županijsko kaso, ali pa s zaporom od 12 ur do 4 dni. Pridni gospodar! Zatoži zanikernega soseda županu, in obrati bo moral gosenice ali pa kazen plačati, za ktero se bodo najeli ljudjé, ki bodo obrali drevje zanikernih.

Gospodje župani! zdaj pa do Vas par besedí. Ali se ravnate po gori omenjeni postavi? Povejte nam: ali ste v svoji županiji oklicali oktobra meseca lani in letos svečana meseca obiranje gosenic, kakor postava ukazuje? Vedite, da ces. okrajna gosposka ima dolžnost paziti nad tem, ali ste to storili ali ne, in če niste, da ima pravico, Vas kaznovati od 10 do 20 gold.

Pa kaj! vsaj so cesarske okrajne gosposke o tem tudi tako zanikerne, kakor Vi, in imajo zdaj več opravila s tem, da lovijo podpise na znano peticijo do presvitlega cesarja, kakor da bi lovili deželi na korist zanikernost o gosenčji postavi!

Kako se seje seme gozdnih (borštnih) dreves?

Po „navodu“ M. Scheyer-a.

Družba kmetijska bo razdelila iz državne subvencije ravno zdaj veliko gozdnega semena. Al ona se bojí, da mnogo gospodarjev je, ki ne vedó, kako naj se seje, da ne bode seme s trudom vred zavrženo. Kdor je mislil, da ga bo sejal kar tje go gozdu, kjer so goličave in pleše, grozno se moti, nič ne bo dosegel. V drevesnico mora seme priti in iž nje še le v drugem ali tretjem letu se morajo drevesca na svoja mesta v gozd presaditi. O tem gospodarje podučuje sledeči poduk.

Če si hoče gospodar le za-se odrediti čvrstih sadík, naj odloči v ta namen na svojem vrtu ali blizo svoje hiše majhen prostor, kteri naj bo dolg 1 seženj in ravno toliko širok (kar je en štirjašk seženj) ali pa k večemu 2 sežnja dolg in en seženj širok.

Zemlja na tem odločenem prostoru naj se do dobrega prekoplje in trava s koreninami izruje. Ves prostor naj se na to razdelí tako, da se naredé pota počez, to je, po širokosti, po tri čevlje saksebi; tako se naredite 2 lehici, ali pa, če je prostor 2 sežnja dolg, 4 lehice, do kterih se lahko pride od obeh straní, kar je tudi potrebno o pletvi, da se lehice in sadike ne pohodijo.

Ko so lehice po tri čevlje široke narejene, skopljejo naj se po lehicah in sicer po dolgem žlebički ali razori; žlebički naj bodo globoki po palcu in ravno toliko, to je, po palcu, globoki, saksebi pa naj bodo po štiri palce; v te žlebičke naj se seme drevesno vseje, in sicer bolj redko, če je seme veliko, bolj gosto pa, če je seme manjše. Tako posejano seme naj se z roko pa rahlo pokrije z zemljo.

Sme se sicer tudi seme posejati po vsi lehici vprek, brez žlebičkov; al ta setev je slabejša od une z žlebički, ker se pri pletvi trave in plevela tudi nježne sadike s plevelom vred izrujejo iz zemlje, kar pa se ne zgodí tako lahko, če sadike v lepi vrsti rastejo iz žlebičkov.

Borovo in smrekovo seme ozelení že v šestih tednih, in kakor hitro prilezejo sadike iz tal, že se razločijo od druzih zelišč po svojem listji. Mlade sadike morajo se pridno in večkrat opleti, tudi zalivati se jim mora, če je suša velika.

Zemlja, v ktero se drevesno seme poseje, pokrije naj se z brezovimi ali drugimi vejami tako, da se veje ne tiščé tal, da pod njimi seme zeleneti more; dobro je pokrivati zato, da ptički, semena iskaje, zemlje ne razkopljejo.

Tako napravljeno ogradico v vrtu za gozdne sadike imenujemo drevesnico ali sadišče (Pflanz- oder Saatschule), in napravlja se le spomladi.

Če sadike pregosto poženejo iz tal, treba jih je drugo leto prebrati, da postanejo bolj redke; tako hitreje in bolj čvrsto rastejo. Te izruvane sadike naj pa se posadé v drugo zemljo, in sicer tako, da se jih posadi več skupaj; tretje leto bodo močne že za presad v gozd.

Še boljše pa je narediti sadišče kar v gozdu na kaki planjavi; in to zato, ker se sadike poprej privadijo zemlje, v kateri bodo presajene rastle, in pa zraka; tudi se veliko raje primejo, kedar se presajajo. Presajati pa se morajo vselej.

Na sadišču, ki meri en štirjašk seženj, izraste sadik toliko, da se more ž njimi obsaditi planjava do celega orala (joha) velika.

Sadišče za hraste mora imeti bolj globoko in rahlo zemljo.

Hojevega semena in bukovega ne kaže sejati v sadišča, ker sadike hojeve in bukove ni mogoče s pridom presajati na planjave; to drevje se le zaredí pod starim drevjem.

Sadišča so silno potrebna pri večih gozdih in tudi pri malih, in še celó pri tacih, v kterih so že vse planjave dobro obsejane ali zasajene; kajti vsako leto pogine tu in tam kaka sadika, katero je treba nadomestiti z drugo. Saj še celó pri zelnikih se morajo zelne sadike nadomestiti z drugimi, ker se nikdar ne primejo vse o prvem posajene ter vselej nektere poginejo.

Če se hočejo sadike drugo ali tretjo spomlad presajati v gozd iz sadišča, ktero je bilo na vrtu ali deleč od gozda, naj se sadike v večih šopkih izrujejo iz zemlje, da se jih bo več prstí držalo, položé naj se na to varno v kak košek, da solnce ne pride do korenik in jih ne posuší, in potem naj se posadé na mesto, na kterem imajo rasti. Sadé naj se bolj gosto, da bodo lepo ravno na kviško rastle. Na redko posajene sadike rastejo le v veje in ostanejo nizke.

Dobro je tudi, da se drevje, ktero rado skupaj raste, pri presajanji nameša, postavimo, hoja in bukev, bor in smreka, bor in hrast, bukev in brst, smreka in mecesen, bor in mecesen. Dobro je tudi namešati drevje takó, da pride k drevju, ktero je počasne rasti, tako drevje, ki raste prav naglo. Drevje nagle rasti služi v to, da unemu dela senco in mu je v zatišje, potem pa se poseka, ko uno ne potrebuje več sence in zatišja. Na priliko, k smreki, posajeni v peščena tla, dobro je pridjati bor; in bor, ko zraste kacih 6 ali več čevljev visok, se poseka, smreka pa se pustí.

Listnato drevje, to je, bukev, brest, jesen, javor, hrast itd., mora že dobro odraslo biti, ko se presaja; ne škoduje, če se mu pri presajanji korenike in veje nekoliko prirežejo. Če se listnata drevesca presadijo na planjavo, mora se jim dati kolec, k kteremu se privežejo, da drevesca veter ne omaja in da tako drevesce ne pogine.

O govedarstvu.

Spisal Blažè Perníšek.

Akoravno sem že po treh slovenskih časnikih pisal o govedarstvu s posebno pozornostjo na Muriško in Labodniško pleme, vendar še ponavljam to stvar, ker je za našo bodočnost velike velike važnosti. Mi Slovenci se moramo gmotno dobro podkovati, da bodemo duševno in v državljanskem smislu bolje stali nego stojimo. Ako pa hoče naš narod ta korak storiti in doseči svoj namen, mora se posluževati naš kmetovalec, ki je podlaga vsega narodnega gibanja, najboljših sredstev. Jaz pravim: kar je človeku desna roka, to je posestvu govedo. Dokazovanja za to ni treba. Da pa more dobivati kmetovalec od svojih goved več koristi, imeti mora za to goveda najboljših in za-nj najprimerniših rodov, koja mora tudi umno izrejevati.

Za naše srednje hribe po Slovenskem je najboljše govedo Muriškega rodú; za ravnine in doline naše pa je najizvrstniše govedo Labodniškega rodú.

Jako težko bi bilo dobiti govedo, čegar lastnosti bi bile harmonično na tako visoki stopinji, kakor je živinče Muriško. Ta siva živina, koje koža pod dlako je le črna, je izvrstna za vožnjo, v čemur jo le Ogerska goveda utegnejo prekositi. Muriško govedo gre kakor jelen in se ne bojí niti klanca niti kamenitega pota, ker je jako trdnih nog. Mleko Muriške krave je jako mastno in ga daje na dan po črez 6 pintov (bokalov). Ješča je tudi zeló ta živina, le da hoče sladko pašo, ki tudi sme biti včasih gola slama. Meso daje ta živina prav dobro: lojevo in ne prekoščeno. Gledé barve je še pomniti: da Muriškemu govedu sta rogova le bela, krogla, lepo, naprej, gori, narazen in nazaj zavita, njuna špica, kakor tudi žima in parklji pa črne barve. Navadno je okoli smrčka in oči belo to živinče. Te živine je na Štajarskem največ, posebno pa ob rečici Murici, ki teče v Muro.

Drugo tudi Štajersko najboljše govedo je Labodniškega rodú. To je toraj najboljši izraz slovenski za to pleme, ker se izpeljuje od besede Labodnica, katera znači reko na Štajarskem. Obdržimo toraj to imé mesti onega, kojega obrazimo od besede Marijin dvor, kajti ni gotovo, da bi bila ta vas zibel temu rodu, nego Labodniška dolina. To govedo ima najboljše meso, vse preraseno z lojem in je le malo koščeno. Prav mastnega mleka daje Labodniška krava po črez na dan 8 pintov (bokalov). Zaklano govedo tega rodú tehta 8—10 centov. Ono je zadovoljno tudi s kislo pašo, le veliko je more biti. Posebna prednost te živine je pa tudi ta, da doraste za leto preje, nego govedo ostalih rodov. Ker je pa tudi mehkonoga ta živina, gotovo je le za nižave, koder so mehkejši potje in kisla paša. — Dlaka tej živini je le pšenična, kakor skorja belega kruha, često tudi bela. Koža pod dlako jej je mesene barve, špici rogov in parklji so le rumeni, žima belkasta. — Labodniški rod sem tudi nasvetoval za Ljutomerske nižave. In ker so Ljutomerčani jako napredovalni, upati je brze reformacije v govedarstvu.

Tisti, kateri dobivate od države goveda ali je na lastne stroške kupujete, da bi se vam zasejala živina naroda čiste, žlahne krví, pazite tedaj dobro, katero teh dveh plemen je za vaše kraje! To se dandanes sploh prezira — zarad nevednosti.

Prosim vas, kmetovalci! nikar ne segajte po govedih tujih rodov! Nekteri hočejo le Švicarje imeti v hlevu, akoravno niso te krave — za nič za molžo in mesar se tudi ogiblje Švicarskega vola, ker ima trdo, nelojeno, in jako koščeno meso; le za delo moremo hvaliti Švicarje. Drugi pa zopet: „le holandska goveda, te krave dajó obilo mleka“ (!) To je res, a premisli tudi, kako pa je vodeno mleko od holandskih krav; primešaj vode mleku Muriške ali Labodniške krave, pa ga imaš potem na dan tudi 10 bokalov od ene krave, kolikor ga dobivaš baš od holandskih. Pa kako moraš streči Holandskim kravam! Gotovo je: da črez lepo Štajarsko Muriško in Labodniško govedo za nas goveje živine — ni.

Naznanilo.

Kje dobro žveplo dobodo vinorecji za žvepljenje trt.

V „Gosp. Listu“ se bere sledeče naznanilo:

„Zdaj se vže gotovo povsod pripoznava, da je žveplo edini zdatni pripomoček zoper trtno bolezen; a ono se rabi samo tedaj z zanesljivo dobrim vspehom, kedar je dobre sorte in prav drobno zmleto. Toda skušnje zadnjih let nas učé, da so začeli posamesni prodajalci ne le samo na sebi slabo blago prodajati,

ampak tudi žveplu druge tvarine pridevati. Tako žveplo je se ve da na trtah le prav malo izdalo, da se ni izplačalo žveplanje. — To me je spodbudilo, da sem kot oskrbnik grofa J. L. Attems-a v Podgori zasledoval, od kod bi se iz prvega vira dobilo prav dobro žveplo, in posrečilo se mi je, da sem ga tudi iztaknil. Ob enem se mi je pa ponudila priložnost, da lahko tudi drugim posestnikom pomagam; v ta namen sem si preskrbel naravnost iz Neapolitanskega izvrstnega žvepla, kterega bom dal na lastnem, za to nalašč napravljenem mlinu tako drobno zmleti, kakor je najfineja moka. Zalogo tega žvepla bom imel v Gorici v drogeriji gospoda Gašparja Ghitter-ja v Raštelu, kjer se bo dobivalo po prav spodobni ceni, kedar bo čas za žveplanje."

V Podgori na Goriškem.

Andrej Kocjančič.

Gospodarske skušnje.

* Ali naj bo telíca ali bikec? — O tem so „Novice" že pred veliko leti nasvetovale za poskušnjo sledeči pomoček: Kdor si od krave telíce želí, naj jo s polnim vimenom k biku žene; če pa želí bikca, naj dá kravo poprej pomolsti. — V „Slov. Gosp." naznanja gosp. Fr. Jančar svoje skušnje tako le: „Do 1869. leta se nisem mogel prepričati omenjene resnice; takrat si pa za svoje posestvo troje velikih brejih krav nakupim, ktere zaporedoma storijo bikce. Jaz pa hočem telíce, ktere bi se domá v krave izredile, naše krme, postrežbe in kraja privadile. Toraj zaukažem pojavne krave s polnim vimenom k biku gnati. Eno kravo je dekla zavoljo moje prazne vere, kakor je mislila, ali pa tudi iz kljubovanja, poprej pomolzla, in je zares zopet bikca storila; drugi dve kravi pa ste s polnim vimenom k biku gnani bili, in storili telici. Po takem to ni prazna vera, marveč resnična pripomoč. Razjasnim si pa jaz to prikazen s tem-le: krava s polnim vimenom ima vse žile bolj polne in napete, ki jo tiščijo, tedaj tudi ne more imeti tako živega nagona na parjenje, kakor ga menda ima s praznim vimenom, in se toraj naravno slabeja stvar — telíca — spočne; inače pa bikec. Kdor kaj boljšega vé, pa naj pové".

Zgodovinske črtice.

Odprto pismo
gosp. prof. vitezu L. Gariboldi-ju.

(Konec.)

Ako hočeš na vsaki način tudi Ti, Polde, ker Ti menda to bolj kaže in več nese, med popisanimi vragi naroda našega paradirati, neka Ti bude! Ker smo Slovenci vže druge še hujše vragove prestali in preživeli, bodemo tudi Tebe. Ali tega ne pozabi, dragi moj Polde, da dvema gospodoma ob enem služiti ne moreš.

Iz Tvojega nemškega organa 17terih kranjskih učiteljev sem se pa prepričal, ne le, da si se res tej koteriji pridružil, ki v tem napredka išče, da po narodu našem, ali, kakor bi Vodnik rekel, po ubogi „slovenski pari" z nemškim betom neusmiljeno udriha, rekoč: „soll der Geist sich aufwärts schwingen, muss die alte Form zerspringen!" — ampak iz Tvoje „Schulzeitunge" sem tudi sprevidel, da hočeš pri vsem tem še vedno veljati za najboljega prijatelja naroda našega ter napredka, omike in svobode njegove. Isto trdijo brez dvombe tudi Tvoji ljubeznjivi pajdaši — Sima in drugi novopečeni tagblattarji — katerim si Ti izvoljeni predsednik.

Aj, aj, Polde! Kdo bi si bil mislil, da se bode kedaj šaljiva nemška pesem: „Ich bin der Fürst der Thoren", katero si Ti v svojej mladosti včasi rad popeval, tudi nad Teboj faktično vresničila?! Kajti s takimi renegati potegniti, kateri bi rajši danes nego jutri narodnim našim pravicam „consilium abeundi" dali, pa se pri vsem tem še za pravega prijatelja naroda našega in svobode njegove štuliti, to je norost čez vse norosti, to je „spiegelfechterei", ki je nima na celem svetu para.

Zatoraj, Polde! le se pridušaj, da je Tvoj marš v žrelo Germanije pravi „Fortschrittsmarsch", le psuj naše narodnjake, duhovne in posvetne, ki branijo narod svoj sramotne smrti pred tujčevo peto, prav po tagblattarski maniri za „fortschrittsfeindliche, finstere Mächte"; mogoče, da s takimi in enakimi psovkami tu pa tam kakega Judeža ali vsaj slovenskega osla vjameš, ki za Teboj potegne, — al pravega, poštenega učitelja in narodnjaka ne boš vjel, če se prav na glavo postaviš, ker vsakdo vže vé, kam — pes taco molí! Zato je upati, da bode naše dosihmal še hudo teptano narodno pravo na vse zadnje vendar le sijajno zmagalo in Ti bodeš s svojimi tagblattarskimi frazami in psovkami prej ali pozneje na sramotnem cedilu ostal.

Vedi namreč, da naše narodno pravo bilo bi gotovo vže zdavnej zmagonosno triumfovalo, ako ne bi kulturonosni nemški Slavojedi svojo zatiralno moč največ le iz naše pomilovanja vredne slavjanske nesloge, sebičnosti, nemarnosti in strahopetnosti zajemali, kajti resničnost Tvojih besed, da „hrbet, po dolgoletnem pritiskanji sključen, se ne dá več tako lahko naravnati", se je žalibog tudi nad nekterimi našimi slovenskimi poslanci razodela. O kdaj *) bi bili mi vže zmagali z vrlimi Čehi vred, da smo se čvrsto in neprestrašeno držali, namesto da jih smo iz strahopetnih ali sebičnooportunskih obzirov v opoziciji same popustili, za dualizem glasovali in potem Giskri, Herbstu, Beustu in drugim takim „poštenovičem" se vklanjaje leto za letom za narod svoj tam sreče in pravice iskali, kjer smo vedeli, da nas le poguba čaka. Čehi sami, od vseh svojih bratov zapuščeni in od toliko sovražnikov obdani, pa tudi niso mogli vsemu kaj. Saj tudi Magjari ne bi bili nikdar reusirali, da niso translajtanski Slovani ž njimi potegnili ter v svojo veliko škodo in pogubo dvalizma odobrili. Res, da je centralizem nam Slovanom krvave rane vsekal in da je le blaženi federalizem tista državna oblika, pod ktero nam je mogoče popolno pravico, ravnopravnost, svobodo in blagostanje doseči, in katera je v stanu ne le nas Slovane, ampak tudi celo Avstrijo pomiriti in srečno narediti. Pa pri vsem tem bil bi tudi ustavni centralizem za Avstrijo, kakor za nas, stokrat bolji, nego nesrečni sedanji dualizem, po katerem je z Avstrijo vred tudi vse avstrijsko Slovanstvo na dvoje razsekano in s tem tako oslabljeno, da je od nemško magjarske manjšine v Cis in Trans podjarmljena, ko bi zedinjeno v ustavni, centralistični Avstriji lahko veliko, odločilno besedo govorilo in federalizem, po kterem zdaj zastonj zdihuje, če bi trebalo, po gladkem, ustavnem potu tako rekoč dekretirati zamoglo. — Mogoče, da se ta ideja sčasoma še uresniči, kajti dualizem tudi vsem translitavskim Slovanom vže strašno preseda, in navdušenje, s katerim se to idejo zastopajoči mladi dr. Makanec, ki hoče namesto pogubljive unije z Magjari unijo z vsemi Avstrijskimi narodi postaviti, na Hrvaškem sprejema, je dober „omen". — Pa če bi tudi ta ideja le prazna ideja ostala, smo tudi v dualizmu na dvoje presekani Slovani še v Cis in Trans toliko močni, da se moremo nemške in magjarske hegemonije rešiti, če se le iz svoje sedanje, pomilovanja

*) Tedaj tudi brez — Poljakov? — Nikoli! V politiki, ki še nikdar ni bila sama fantazmagorija, mora se računati z vsemi dejanskimi faktorji. — Ne zamerite prijatelske te opazke. Vred.

*

vredne nesloge in sebične nemarnosti izkopljemo, starega gnjilega oportunstva, kakor mladega po „Tagblattu“ smrdečega pasjeverstva se otresemo in solidarno z vrlimi Čehi na edinopravi, napredni, katoliški podlagi (kar se posebej nas Slovencev tiče) v zedinjeni Sloveniji si pravice, sreče, mirú, pokoja in blagostanja iščemo.

Polde! Le se posmehuj, kolikor Ti je drago, in moje ideje imenuj prazne sanjarije; toda pride čas, in morda je vže blizo (direktne volitve), ko se bodemo z drugimi Slovani, če Bog dá (in se naši poslanci spet strahopetno ne pooportunijo) tudi mi Slovenci iz sedanjega mrtvila predramili ter nemškim in nemčurskim kulturonosnim Slavojedom v dejanji pokazali, da res tudi mi Slovenci napredek in svobodo ljubimo in se umemo kot pravi svobodoljubi tudi tiste nemčurske nesnage osvoboditi, ki je tako kanibalsko „liberalna“, da nas hoče na naše stroške pozobati, da bi potem na poteptani Sloveniji svojo glorijo nemške zedinjene države zidati in svoj nemški jezik čez naše grobove do Adrije stezati mogla.

Pa če Bog dá in sreča junaška, bodemo račun zmešali tej „liberalni“ zaroti in vsakemu, ki ž njo drži.

Naj se ves svet zoperstavi,
Narodu pravice davi,
I kovati ga želí:
Slave zora bo svetila,
Zob verige razdrobila,
Večna bo Slovencev čast!

A. D. Pivčanin.

Nove knjige.

* *„Zur Reform der theologischen Studien in Oesterreich“* — je imé nemški knjigi, ki jo je vredništvu poslala Moserjeva knjigarnica v Gradcu s prošnjo, naj bi jo tudi „Novice“ svojim bralcem naznanile in priporočile, če se skladajo z načeli njenimi.

„Novicam“ sicer ni namen niti navada pečati se z rečmi čisto teologičnimi, a vendar ne morejo si kaj, da ne bi vstregle prijazni želji; vsaj, kakor svoje dni „konstitucijonalno društvo“ v Ljubljani, tako se je zagrizla novejši čas tudi Dunajska „Presse“ v ta teologični predmet. Omenjena knjiga pa se bojuje proti „Pressi“ in tistemu liberalnemu centralizmu sploh, kteri vse sile napenja, da bi podjarmil in zadušil vse prosto gibanje bodi si na narodnem, bodi si na cerkvenem polji; in že zato pozdravljamo gori imenovano knjigo ko „naše gore list“ ter jej kličemo: dobro došla!

Poglaviti namen tej knjigi je, slehernemu, ki je zmožen in ima voljo videti pravo, pred oči staviti silni propad, v kterega bi bogoslovje in cerkev sploh morala pogrezniti reforma po taki poti, ki jo kaže in vsiluje liberalizem zlasti v spisih: „Monografie“ in „Votum“ v „Pressi“, zraven pa tudi pokazati pravo pot, po kteri se ta reforma, kolikor je je treba, da in ima doseči. V ta namen zavračuje najpred neimenovani pisatelj (prof. dr. Stanonik v Gradcu, ki ga ponosno med svoje rojake štejemo) tisto liberalno načelo, po kterem gre državnemu zboru, postave kovati tudi o reformi bogoslovskih šol. Predrznost tega zahtevanja, ki je v kaj lepem soglasji z moderno frazo „die Wissenschaft und ihre Lehre ist frei“, pojasnuje pisatelj izvrstno med drugim tudi s tem, da, ko se je v Schmerlingovem državnem zboru spravil na dnevni red predlog o reformi gimnazijskih šol, je celó Bonitz s svojimi družniki vred takemu početju nasproti povdarjal načelo, da zbor nima pravice, vtikati se v taka prašanja, ampak zvedencem in strokovnjakom (Fachmännern) prepuščati v tacih rečéh besedo. In čujte! tadanji državni zbor je temu pritrdil; kajti on se ni še za tako „vsegavedočega“ čislal kakor dandanašnji. Potem pobija pisatelj očitanja, s kterimi liberalizem napada bogoslovske šole, seminišča, profesorje in duhovsko cislajtansko v obče, s tolikim, tako zdatnim in zmagovitim orožjem, ki mu ga ponuja zdrava pamet, zgodovina, splošna skušnja, zlasti pa skušnja slovečih v vseučilišnem šolstvu na Nemškem izvedenih mož, da živo obžalujemo, da oziroma na „Novicam“ omejeni prostor nam ni mogoče, bralcem kaj več ponuditi iz obilnega, učenega in jako zanimivega zaklada, ki ga je pisatelj na 144 straneh svoje knjige nakopičil. — Da tudi bi knjiga v sedanjih okoliščinah, v kterih kaj malo ali nič ne veljajo razlogi, naj so še tako temeljiti, ne dosegla svojega pred omenjenega namena, vendar bode ohranila gotovo sebi neovržljivo vrednost, svojemu pisatelju pa časten spomin. In zato jo živo priporočamo ne samo duhovščini, temuč tudi vsem izobraženim bralcem. Cena knjigi je 90 kr.

---

* *Statističnega poročila trgovsko-obrtnijske zbornice v Ljubljani o trgovini, obrtniji in prometu na Kranjskem za 1870. leto 2. del* je ravnokar prišel na svetlo (z dodano tudi nemško besedo). Cela obširna knjiga šteje 26 pôl.

Kar smo že v naznanilu 1. dela lani rekli, to ponavljamo pri ogledu 2. dela, da je očiten veliki trud zborničnega tajnika gosp. Jan. Murnika, po kterem le se je moglo izvršiti statistično to poročilo, kajti ni zadosti, da si pisatelj osnuje načrt o tem, kaj naj pride v tako knjigo, ampak treba dobiti tudi od mnogo strani gradivo, ki se ne dá iz glave napisati, ampak mora biti tako, da se opira na dejanske razmere. Kako skopi pa so mnogi trgovci, obrtniki, rudarji in drugi o razodetji tacih poročíl, to najbolje vé vsak, kdor je gradiva iskal za tako statistiko. Skor vsacemu, ki se naprosi za take date, tičí za hrbtom domišljeni strah „večega davka“. Gledé na te zapreke ne bo tedaj noben izvedenec popolnosti zahteval od statističnega poročila, pa v tem tudi razlog našel, ako ni vse do pičice resnično. — V „dodatku“ se nahajajo vsi dobrodelni in izobraževalni zavodi, vse znanostne, obrtnijske in umetniške družbe in pa šole, nektere bolj obširno, večidel pa na kratko opisane. — Iz tega posnetka je očitno, da je mnogo zanimivega in podučnega berila v tej knjigi, s ktero je trgovsko-obrtnijska zbornica naša zadostila nalogi po svojih pravilih. — Kar se tiče jezika slovenskega, radi mu priznavamo, da je čeden pa tudi lahko razumljiv, čeravno se je moral boriti z mnogimi tehničnimi izrazi na mnogovrstnem polji, ktero obdeluje ta knjiga.

---

* *Metelko v slovenskem slovstvu* — „Jezičnika“ X. leto, spisal J. Marn, natisnil in založil Rudolf Milic v Ljubljani — se imenuje knjižica, ki nam kaže neumrlega slovničarja slovenskega v njegovem delovanji in mnogovrstnih dotikah, gotovo jako zanimivih, kajti rajni Metelko je živel v oni dobi, ko bilo je treba še celíno kopati milemu našemu jeziku. Učeni pisatelj slovstvenega životopisa Metelkovega kaže na vsaki strani, kako marljivo je zasledoval skor vsako stopinjo možá, o kterem je Slomšek po pravici rekel, da je „do svoje sive starosti delal kakti naš drugi Dobrovski“, in kar vé povedati o njem, pripoveduje tako mikavno, da nikoli ni suhoparno, dolgočasno. Škoda, da predgovor in sklep prinese še le XI. leto „Jezičnika“ in da Metelko ni vès v eni knjigi. — Vsem prijatlom slovenskega jezika tedaj, ki bi radi razgled dobili po slovenskem polji onega časa, ko se je jezik naš razvijati

začel, in ki nimajo „Učiteljskega Tovarša“, po kterem je natisnjena ta knjižica, priporočamo jo z zagotovilom, da si ž njo obogatijo knjigarno svojo.

Mnogovrstne novice.

* *Oporoka* nedavno umrle stare cesarice Karoline Avguste je zopet živa priča njenega usmiljenega srca. Naj iz testamenta njenega naznanimo nektera darila: usmiljenim sestram na Dunaji 30.000 gold., — šolskim sestram na Dunaji 40.000 gold., — delalskim šolam na Dunaji 5000 gold., — otroškim varovalnicam na Dunaji 12.000 gl., — varovalski otrošnici v Badenu 1000 gl. itd.

* *O deklici z dvema glavama*, ki tako lepo peti zna, da si je pridobila imé „dvoglavnega slavčeka“, pripoveduje se po časnikih toliko, da tudi mi moramo svojim bralcem nekoliko povedati o tej redki prikazni. Kar jim pa povemo, so besede slavnega zdravnika dr. Virhov-a v Berolinu, ne tedaj kaka prazna pravlica. Dr. Virhov pravi, da svet ne pomni še tacega človeka in da ga morebiti v tisoč letih ne bode. Ta deklica je 8. otrôk zakonskih starišev, ki imajo 22 otrók. Iz dvojnega hrbtanca odzgorej se kažete dve glavi, spodej pa sta dva hrbtanca zraščena le v enega. Nog imata čvetero čedno izraščenih. Srčno in žilno bitje je pri vsaki drugače; opravila želodca, čev itd. pa so enaka obema. Glasovita skupaj zraščena brata Siameška, o kterih se je nekdaj veliko govorilo in pisalo, bila sta le s hrustančnim zvezkom vkup zraščena, bila sta majhna in po obrazih grda, okorna; „dvoglavni slavček“ pa ste lepi, živahni, bistroumni, prijazni sestrici, ki se v vsem jako spodobno obnašate. V Berolinu je bilo med pravoznanci mnogo razgovora o tem: ali more v smislu postave ta stvar za eno osebo ali za dve osebi veljati, ali more vsaka za-se pogodbe sklepati, oporoko (testament) narediti ali ne, ali bi se smela zapreti, če bi ena kaj pregrešila, ker bi potem tudi druga nedolžna morala kazen trpeti. Od gori imenovanih Siameških bratov je znano, da sta bila oženjena in da je vsak svojo ženo imel.

* 19. sveč. je preteklo 400 let, kar se je rodil slavni kanonik Poljak Kopernikus, čegar učenost, zlasti v zvezdoslovji, sloví po svetu tako, da ga po pravici vélikega imenuje; on še le temeljito je dokazal, kako se na nebu sučejo vse stvarí, — da solnce je središče svetá, okoli kterega se zemlja in vsi drugi planeti sučejo. On je razjasnil pravo sistemo svetá. V Krakovi na Poljskem so mu postavili spominek z napisom iz sv. pisma: „Sta sol, ne moveare!“ (Solnce stoj, ne suči se!) Po pravici so tedaj Slovani ponosni na takega rojaka in kakor v Krakovi in drugod na Poljskem je tudi Poljsko-akademično društvo „Ognisko“ na Dunaji slovesno obhajalo 19. svečana spomin 400letnice Kopernikove. Da so Nemci zavidni Slovanom za takega učenjaka, to je že stara pesem, in sopet pri tej priliki so pisarili toliko neslanega, kolikor ga le oholi Nemec napisati more. Sram jih je menda bilo, da so oni pozabili na 400letnico.

Naši dopisi.

Iz Trsta 2. marcija. (*Pri telegrafskem vodstvu v Trstu*) se 1. aprila prične poduk iz telegrafije in bode trajal tri mesece. Prošnje za sprejem se imajo vložiti do 20. aprila. Pogoji so enaki onim, kteri so bili omenjeni v „Novicah“ lansko leto meseca septembra.

Fr. Cegnar.

Iz Senožeč 28. sveč. (*Naše mesečne sejme*), ktere „Pratika“ in koledarji kažejo, nam je veleslavna deželna vlada na **11. dan** vsacega dotičnih mesecev preložiti dovolila, in če spada sejmski, namreč 11. dan meseca, na kako nedeljo ali praznik, stopi sejm v prvi delavnik **nazaj**, zato ker je na 12. vsacega meseca sejm v bližnji Sežani.

Prijazno vabimo kupce in prodajalce na te naše sejme s pristavkom, da je za letošnje leto vsaki prodajalec od štantnine prost, in da so ti sejmi tistim sejmarjem jako pri rokah, kteri tudi Sežanske sejme obiskujejo.

Občinski odbor.

Iz Senožeč 28. sveč. (*Odgovor dopisu iz Notranjskega v poslednjih „Novicah“.*) Ovi dopis nam ni iz nenade došel, kajti precej po dohodu bika, ko so nekteri Podnanoski matadorji njega in njegovo prebivališče ogledali, smo čuli govor, da je bik sicer lep, le njegov hlev je premajhen in tacega več. Da se pa resnica prav spozná, treba je čuti dva zvoná. Podnanoskemu zvoncu odgovarja Senožeški tako-le: Ni res, da je bilo rejniku bika od sl. c. kr. kmetijske družbe naročeno, da ga do spomladi ne sme spuščati; zakaj pa ste Vi gospod Podnanoski svojo kravo k njemu prignali, če ste ovo prepoved znali? — Tudi to je le izmišlija dopisnikova, da je bikec nad 90krat že spuščen bil, kajti danes 28. svečana kaže dotični zapisnik komaj 31 števiik, oziroma krav, za dobo od 14. grudna 1872. do danes. Da je več krav dognanih bilo, do 3, tudi 4 kak dan, to je istina, a na moje povelje se mu je do sedaj le po ena na dan dovolila. Hlev Šturmov tudi ni tako reven kakor ga popisujete. Kaj pomagajo velikanski pa prazni hlevi? V Šturmovem hlevu je zraven bika še 6 dobro rejenih goved, in stari pregovor veli, „da prešički se ne sodijo po koritih niti po hlevu“, — ravno taka je tudi z našim dobro rejenim, lepim in čvrstim Muricodolcem, za kojega smo sl. c. kr. kmetijski družbi čez vse hvaležni. Če bi pa ona meni ne verjela, da je z našim bikom taka, naj se po druzih neenostranskih potih prepričati blagovoli. Ko bi bili Vi, gospod dopisnik, s prošnjo tolikih vrstic, kakor jih neupravičeni Vaš dopis ima, slavno c. k. kmetijsko družbo Kranjsko ob dotičnem času počastili, gotovo bi bili tudi enega Muricodolčeka dobili, katerega Vaša okolica v resnici potrebuje, in meni bi potem ne bilo treba s tem odgovorom drazega časa tratiti.

Jož. Zelen.

Iz Postojne 3. marcija. — „Beseda“ v čitalnici naši na predpustno nedeljo izvršila se je prav dobro. Kazališčina igra „Suknjo doli“ izbudila je mnogo smeha, ker se je predstavljala prav dobro. Iskazali so se naši diletantje tudi to pot kot izvrstne in popolnoma vtrjene močí. Le zaslužena je tedaj bila pohvala, ki jim je donela od vseh straní prepolne dvorane domačega in vnanjega ljudstva, dasiravno vreme ni bilo ugodno. To pa zopet dejansko dokazuje, da so kazališčine igre našemu ljudstvu jako priljubljene, s kterimi mu bode čitalnica gotovo in rada spet vstregla. — Po besedi je bil ples, ki je trajal do ranega dne. — Tudi na pustni večer je bil v čitalnici ples z maškerado, pri kteri se je odlikovalo mnogo prav ličnih mask.

Iz Vipavske doline 24. sveč. (*Vprašanje.*) Kako neki se to strinja, da vžitninskega davka zakúpstvo v Ljubljani je vzelo moža v svojo službo, kteri je bil iz dobre c. kr. finančne službe odstranjen zato, ker so mu postavne takse pri kuhanji žganja v naši dolini premajhne bile?!

Iz Krške okolice 28. sveč. — Tudi naš c. k. okrajni glavar grof Chorinsky je stopil v vrsto Fladungovo, pa ga še prekosil. Razposlal je po okraji našem enak razglas zarad podpisov prošnje do presvitlega cesarja, da bi v modrosti svoji odvrniti blagovolil direktne volitve, kakor je Fladungov bil, ki so ga „Novice“ razglasile. V tem razglasu on žuga s kaznijo vsem, ki podpišejo ono prošnjo, rekši, da je to

„schweres Vergehen"; županom pa žuga še posebej z znanim §. ter izreka nado c. k. deželnega predsednika, da se „intelligentere Theil" ljudstva ne bo udeležil te prošnje. — „Umgekehrt ist auch gefahren", gospod okrajni glavar! Ravno razumni del ljudstva vé, da imamo od cesarja našega potrjeno postavo, ktera nam dovoluje prošnje. Mar Vam in gospodu grofu Auerspergu ni znan „das Petitionsrecht"? Mar mislite, da je ta pravica le za to, kar je gospodom uradnikom po godu? Preberite to postavo in sodite sami: ali nimajo ljudstva Avstrijska pravico prositi Njegovo Veličanstvo, da odvrne, kar o volilni reformi kujejo Herbst, Giskra in enaki možje v „rajhsrathu", ki pri veliki večini narodov Avstrijskih — poglejte na milijone enacih podpisov tudi po druzih deželah! — nimajo celó nikakoršnega zaupanja. Povemo Vam odkritosrčno, da Slovenski narod še nikoli ni zgrešil postavne poti, in da s tacimi ukazi le izbujate veliko nevoljo med ljudstvom. Če presvitli cesar sam, kakor beremo, sprejema v audijencijah take prošnje, kako da bi mi ne smeli mu jih pošiljati?! Kakor slišimo, so nameravali nekteri župani protestovati zoper tako kratenje cesarskih pravíc, al kaj bi dandanes to pomagalo? Prošnja se vendar-le povsod podpisuje in Njegovo Veličanstvo jo dobí v roke. „Es lebe das Petitionsrecht!" Do tega sta si gospoda Fladung in Chorinsky prav enaka; — al grof Chorinsky ga v drugem še prekosí, kakor nam „Vaterland" v 57. listu iz Kostanjevice pripoveduje, kako je ondašnjega gosp. fajmoštra zavoljo podpisov peticije pestil ter na 20 goldinarjev kazni obsodil za to, ker je nekoliko farmanov v svoji sobi v farovžu podpisalo prošnjo do cesarja! Prevroči grof, iz nekdanje šole Pajkove, se je pa s svojim pritiskom na fajmoštra tako daleč zaletel, da mu je rekel, da „prav za gotovo vé od pošte, da je gosp. K. od „Slovenije" (?) iz Ljubljane dobil pismo, v ktero je bila peticija zavita". Chorinsky je po takem sam očitno pripoznal, da mu je zapopadek pisma znan. To pa je znamenje, da se je dotično pismo moralo na pošti odpreti, in to je popolnoma dokazano s tem, da je odprto pismo potem bilo spet zapečateno z nekim drugim pečatom, na kterem so se lahko brale besede „Markus Bi..." — Gledé na take dogodbe se pač vpraša: ali smo še v ustavni Avstriji ali pa že na Turškem pod silovitimi pašami, kjer ne veljá več postava, da se pisma na pošti ne smejo odpirati? Lep „Briefgeheimniss" je to!

Iz Vrhnike 1. marca. (*Konec naše volilne borbe*) je bil včeraj 28. svečana; primorani renegati prišli so vsi. Zmaga naša je popolna; izvoljen je za župana trgovec in posestnik gosp. Ignacij Alojzij Jelovšek, za svetovalce pa posestniki: gospodje Franc Kotnik, A. Verbič, P. Lenasi, Š. Furlan, J. Brenčič in M. Tomšič. Veselje je splošno, da vendar je prišel rešilni čas iz mnogoletne sužnosti; nadjamo se, da kmalu se pokaže delo domačega uma in dlana v povzdigo sila zanemarjene naše srenje. Gosp. župan je za korist njen vnet mož in pošten narodnjak; vse „za vero, dom, cesarja", je in bode vedno geslo njegovo. Našim možém pa, ki so se tako dolgo v bran stavili pêti nemčurski in so varovali svetinje domače, navdušeni zakličemo: živeli!

Iz Železnikov 22. febr. (*Očitna zahvala.*) Tukajšnjim rojakom, ki bivajo na ptujem, gre odlična čast, da se posebno radi in hvaležno spominjajo svoje domače šole, v kateri so prejemali prve uke, in kjer jim je bila vložena podlaga daljnega izobraženja. Lepim učnim pripomočkom, ki jih naša šola že ima, je dodal nedavno naš rojak gosp. Jak. Trojar, bivši c. k. nadlajtenant, zdaj stanujoč v Holomuc-u na Moravskem, tudi znamenit dar, ki služi šolski mladini v zabavo in razvedrilo; — poslal nam je namreč precej velik stereoskop z 59 prav zalimi slikami. Dodal je temu lepemu darilu tudi še gorkomér za šolsko sobo, 2 vezana tečaja „Besednika" in še drugi dve manjši slovenski knjigi. V dolžnost si štejem, imenovanemu gospodu izreči po „Novicah" za take lepe rečí očitno najiskrenejšo zahvalo! Jos. Levičnik,

učenik in prvosednik krajnega šolskega sveta.

Iz Semiča 2. marca. (*Očitna zahvala.*) Kmetijska družba v Ljubljani nam je sporočila veselo novico, da dobimo iz državne podpore 400 gold. za napravo vodnjaka, ki nam je sila potreben. Res je, da imamo še nekoliko poštene vinske kapljice, al vendar tudi hladno vodo radi pijemo. Za to izdatno podporo izrekamo presrčno zahvalo sl. ministerstvu, presrčno zahvalo kmetijski družbi in vsem tistim slovenskim poslancem, ki so že v deželnem zboru našo prošnjo podpirali. Čast in hvala pa tudi g. Fr. Šolmajerju, odborniku družbe kmetijske in oskrbniku družbinega vrta, kteri hribe in doline prekorači, povsod učí in svetuje, kako da bi si kmetovalci k blagostanju pomagali. Ker je tudi za naše kraje že mnogo koristnega storil, ga je v dokaz svoje hvaležnosti Semiška občina v svoji seji 23. svečana enoglasno za svojega častnega uda izvolila. V imenu vseh odbornikov:

Janez Šusteršič, župan.

Iz Kranja. (Iz čitalnice.) V nedeljo 9. dne t. m. ob 8. uri zvečer je v čitalnici beseda z gledališčino igro „Poglavje I., II. in III."

Iz Ljubljane. (*V odborovi seji družbe kmetijske*) pod predsedstvom barona Wurzbach-a preteklo nedeljo predlaga dr. J. Bleiweis najprej, naj bi, ker se spomlad bliža, odbor izvršil razdelitev gozdnega semena, sadnih in murbovih dreves, panjove in premije za čbelarje in pa zbirko vrtnarskega orodja. Predlog se sprejme in odsek izvoli, ki je v pondeljek že izvršil razdelitev. Dopis deželne vlade, kteri naznanja, da nekteri Dunajski sejmi nehajo, se vzame na znanje. — Glavno vodstvo c. k. tobakarnic na Dunaji je na vlogo družbe kmetijske zarad dovoljenja, da bi tudi na Kranjskem smeli tobak saditi, odgovorilo, da se to privoli, a samo za majhne poskušnje, in če se spolnijo pogoji, ki jih določuje vodstvo. Na to je odbor sklenil, ta dopis naznaniti v poročilo grof Barbotu, ki je v občnem zboru stavil dotični predlog, poleg tega pa tudi druzim družbinim podružnicam. — Za napravo štempeljna za kovanje srebernih in bronastih družbenih svetinj, je sl. ministerstvo kmetijstva družbi dalo 250 gold. podpore, kar se je z zahvalo na znanje vzelo. — Predlog gosp. Šolmajera, naj se deželna vlada naprosi, da okrajna glavarstva opomni na nadzorstvo o obiranji drevesnih gosenic, se reši po predlogu dr. Bleiweisa s tem, da se vredništvo „Novic" naprosi, da v prihodnjem listu povdari deželno postavo od leta 1870. — Za zeló težavna, pa izvrstna statistična dela, ki jih je g. Šolmajer po naročilu c. kr. ministerstva kmetijstva za razstavo Dunajsko izdelal in s kartami razjasnil, izreka mu odbor živo zahvalo.

— (*Na vrtu kmetijske družbe*) se dobí najbolje sorte nemška detelja (lucerna) in pa Burgundska pésa.

— (*Iz seje deželnega odbora 28. februarija.*) Tri izpraznjene dijaške štipendije Schellenburgove po 49 gld. 94 kr. so bile podeljene 2 učencema ljubljanske in 1 učencu Kranjske gimnazije iz ustanovnikove rodbine. — Na dotični dopis ljubljanskega magistrata je deželni odbor sklenil, mu odgovoriti, da se kozavi in kolerni bolniki mestni v deželno bolnišnico sprejemajo le toliko

časa, dokler ti bolezni ne postanete epidemični, potem pa naj ljubljanski magistrat sam skrbi za posebno bolnišnico za ljubljanske kozave in kolerne bolnike, ker v deželni bolnišnici za nje ni ločenega prostora, dokler od vlade ne pride dovoljenje za porabo praznih prostorov v posilni delalnici za začasno preselitev mirnih norcev iz norišnice podružnice na Poljanah; pri tej priliki se c. k. deželni vladi iznova naznani potreba, da se reši sklep deželnega zbora. — Moravški občini v Trebanjskem okraju se je dovolilo poberanje takse za podelitev občanstva in za nove stavbe. — Prošnja Kranjskih mesarjev za odpravo mesne tarife se ni vslišala, ker je zoperpostavna. — Od c. kr. deželne vlade je dobil deželni odbor sporočilo, da je presvitli cesar 60tim zarad hudodelstva ustaje obsojenim Bohinjcem z najvišim sklepom od 20. svečana pregledal polovico kazni.

— Od ust do ust je predzadnji teden šla novica, da je spet neki cesarsk davkar — Payer v Ljubljani — okradel cesarsko blagajnico za veliko tisuč gold., — za koliko, se še nič prav ne vé, ker preiskava še ni dokončana; dozdaj so v depozitih našli okradenih 30.000 goldinarjev, in to je gotovo, da že od leta 1868. traja goljufno hudodelstvo. Čemu neki je škontriranje blagajnic? to vprašuje zdaj spet vsakdo. Treba bi bilo, da bi finančar Ertl, namesti da v kazinski steklenici toliko pridigova na slavo novi êri, to temo enkrat obdeloval — na korist državi in davkeplačevalcem, ne pa, da ondi politikuje in obira rodoljube naše, namesti da bi študije delal o tem, kako je mogoče, da blagajnik celih 5 let krade, viši finančni urad pa nima ne sledú ne tirú o tem!! — Komaj pa je nekoliko potihnil hrup o Payerjevi tatvini, kar je v soboto počil glas po mestu, da se je mestni blagajnik Gajdič vstrelil. Na listku, ki ga je pustil v blagajnici, pravi, da je realkin zaklad okradel za 5800 gld. Ali je vzel še kaj druzega, se še ne vé, ker preiskava še ni gotova. „Laibacherica“ in „Tagblatt“ do včeraj nista besede črhnila o tatvini cesarskega uradnika Payer-a, in tudi o Gajdičevi nezvestobi sta bila zeló molčeča. Da bi pa sedaj bil na „rotovžu“ národen odbor in národen župan; oj! to bi bil strahovit krič „Tagblattarsk“! Kar ima kak slovár grdih besedí, vse bi se bile napljuvale va-nj. Zdaj pa Schrey-i in Schaffer-i ne črhnejo besede! „Hic Rhodus, hic salta.“

— (*Spoštovani gosp. Janez Kaprec*) je imenovan za svétnika c. kr. nadsodnije ter ostane v Ljubljani na mestu g. Matavšeka, ki v plemeniti stan povzdignjen, je šel v pokoj.

— (*V severno Ameriko*) se pripravlja ravno zdaj mnogo Gorencev v Gorjah na odhod. Preselijo se v Minesoto, kjer je prečastiti naš rojak gosp. Pirc za misijonarja.

— (*Stan duhovstva na Kranjskem letošnje leto.*) Po novem duhovskem imeniku, ki je ravnokar na svetlo prišel, je v škofiji Ljubljanski po razgledu, kterega daje „Danica“: 17 kapitularnih prebend (2 prazni); 195 fara (6 praznih); 80 lokalij (praznih 32); 3 vikarije; 11 starih kapelanij (1 prazna); 19 ekspozitur (prazne 4); 230 kapelanij (praznih 39); 5 manemisarijati, in 42 drugih beneficij. V 20 dekanijah je 310 duhovnijskih cerkev in 1004 podružnice, 8 samostanskih in 160 kapel. Duhovnov je: 15 kanonikov, v duhovskem pastirstvu 493, v drugih opravilih 25, v pokoju 60, v drugih škofijah 22, tujih v škofiji 20, redovnikov 58. Bogoslovcev je v 4. l. 15; v 3. l. 14; v 2. l. 7; v 1. l. 17. Alozijancev je 45 od 2—7 razreda. Umrlo je od 16. pros. 1872 do 19. pros. 1873 duhovnov 24. Med živimi je 8 osemdesetletnikov: 55 70l.; 82 60l.; 95 50l.; 118 40l.; 134 30l.; in 85 20letnikov. Redovnic sv. Uršule je 63; usmiljenih sester 30; vsih katoličanov 539.446. — Nezedinjenih Grekov je 110 na Metliškem in Kostanjevškem in do 220 po Črnomaljskem. Po vsi vojvodini je raztresenih kacih 314 protestantov.

— (*Lisiak — pedagogičen spak.*) Nedavno je zastavil g. Lisiak pri podučevanji pedagogike v 4. letu bogoslovja to-le vprašanje: Kakošne lastnosti mora imeti šola, da je krščanska? Razvozljal ga je — kakor je djal, slušateljem v pojasnilo času primerno — tako-le: Tista šola je krščanska, kjer je učeniku in učencem Kristus — ideal. Kristus je pa kot učenik ideal v tem, da je podučeval prepričevalno, mikavno in da je po svojem nauku tudi živel. Ako tedaj posnema učenik Kristusa v teh lastnostih, imenuje se njegova šola krščanska. — Ali ni to — najmanj rečeno — prava karikatura pojma „kršanstva“? — Učiteljem lansko jesen je med druzimi pedagogičnimi knjigami posebno priporočeval Dittes-ovo, o kteri je tudi letos v bogoslovji trdil, da v njej ni nič nekrščanskega, „nič, čisto nič“. — Vprašamo po vsem tem: a) ali more tak pedagogikus biti učitelj na bogoslovski stolici? in b) ali ni on, ki tako rad beseduje o učitelju — tlačanu, sam tlačan novošegnega liberalizma?

— (*V slovenskem gledališču*) v pondeljek je ponavljana mična opereta „Izbujeni lev“ še z večo pohvalo bila sprejeta kakor prvikrat. Drame „Obljuba Madoni“ tudi dobra predstava ni mogla potopa rešiti.

— (*Dvaindvajseta slovenska predstava dram. društva*) v deželnem gledališči bode v pondeljek 10. marcija. Predstavljala se bode prvikrat iz ljudskega življenja posneta drama v 5 dejanjih „Marie-Jeane“ po Francoskem poslovenil Davoroslav. Drama je znana kot dobro delo in ker tudi prestava je dobra, nadejati se je tudi na slovenskem odru dobrega vspeha. — Daljne predstave ta mesec bodo še: v nedeljo 16. dne t. m. in v torek (praznik) 25. dne t. m.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Ker naši poslanci kakor poslanci druzih dežel niso šli v sedanji „reihsrath“, kteremu bodo tudi prihodnji teden Poljaki slovó dali zato, ker se ne dadó strahovati od nemškutarske centralistične klike, je tukajšnji „Tagblatt“ pretekli teden v dveh listih razlil tako povodinj grdih psovk na-nje in vse druge može, ki se potegujejo za svetinje domače, da bi bilo nečastno se spuščati v razgovor s takimi divjaki; naj zadostuje, ako iz njihovih spisov le navedemo nektere psovke, na priliko: „Maulheldenthum der schwarzen Volksverderber“, „politische Heloten“, „nationale Schreihälse“, „Troßknechte der Klerisei“, „Beschwindler des Volkes“, „unwürdige Possenspieler“, „blöde Heuchler“, „klerikale Schleppträger“, „feige Römlinge“, „stumpfsinniges Volk“ in takih lepih, omikanih besed več. In ti ljudje predstavljajo cvet Ljubljanske „Bildung-e“, — ti ljudje hodijo v kazino, — ti ljudje so zastopniki mesta našega! Ti ljudje, kterih ni bilo leta 1871. v deželni zbor, kričijo zdaj, da naši ne gredó v državni zbor! Ti ljudje imajo zdaj železnico v polnih ustih, ki pa so nasprotovali v deželnem zboru železnici, ko so naši poslanci se potegovali za napravo Gorenske! Bog je res milostljiv, da kar s strelo ne vdari na tako drhal! — „Laib. Schulzeitung“ pa spet v 4. listu pritrkova „Tagblattu“ v nadaljevanji glasovitega spiska: „die deutsche Sprache und die Volksschule in Krain“, o kterem se res ne dá odločiti, ali je bolj neumen ali bolj hudoben“. Iz mnozih druzih plev naj le navedemo eno, na adreso „Novicam“ načrtano, kterim očita, da si še zmirom pravico prilastujejo, pred vladno „Laibacherico“ poročila donašati iz sej deželnega šolskega sveta! Mar gospoda Pirker ali Sima mislita, da je deželni šolski svèt pod klavzuro birokracije? Mar mislita, da namestnika ustavnega deželnega zastopa in konsistorija ško-

fijskega so plačani uradniki, da hodijo v sejo deželnega šolskega sveta, kakor Pirker in drugi? Je li to vaš nemški „liberalizem“, da bi morala zastopnika deželnega odbora še le vas prašati, kaj in kdaj smeta povedati, kar se godí v deželnem šolskem svetu? „Novice“ protestujejo zoper tako predrznost „Schulzeitung-e“ z lažnjivim njenim napisom: „soll der Geist sich aufwärts schwingen — muss die alte Form zerspringen“. — „Laibacherica“ je včeraj prinesla ekspektoracije zadnjega zbora „konstitucijskega“ društva. Dvoje je v tem zboru zanimivo. Prvo je veliki strah ustavovercev pred volitvami mestnega odbora in pa kupčijske zbornice; zato priduša Pirker svoje verne, naj se krepko poprimejo volitev mestnih, da „ne pridejo v mestni odbor taki možje, ki v Božji poti na Dobrovo iščejo sreče za mesto in ki bi za papeža utegnili napraviti mestno priklado“. Čudno, da g. Pirker se norčuje iz Božje poti, ki je po dr. Klunovih poročilih dobro vajen poklekovanja! Pač je najbolj molitve treba Vam revam, da bi Vas razsvetlil sv. Duh s spoznanjem, da kdor hoče biti pravi zastopnik občine, mora varovati blagor njen na vsako stran, tudi kaso njeno, pa ne v gostilnici besedovati med tem, ko ubogo kaso ropa mestni uradnik. Že zdaj ste imeli šembranc malo zaupanja, zgubili ste ga zdaj popolnoma! O volitvah za zbornico kupčijsko so pa ustavoverci sklenili, ne se jih udeležiti; — predobro jim je še v spominu blamaža od leta 1869. in vsakoletno prepričanje, da dežela je za-nje zgubljena. — Druga znamenitnost tega zbora pa je bila to, da ustavoverci sami že ne marajo za zbore konstitucijske, kajti „Laibacherica“ bridko toži, da zadnji zbor je bil le „mittelgut besucht“. Po naših poročilih je bilo zbranih le 13½; vélikega „Landesschulinspektorja“ in „Gemeinderatha“ Pirkerja štejejo za poldruzega.

— (*Hranilnica Ljubljanska*) je zoper večletno navado v letošnjem občnem zboru sklenila, podporo bolnišnično zapustivšim revnim namenjenih 300 gold. magistratu izročiti za izplačevanje, ne pa vodstvu bolnišnice kakor dozdaj. Vodja, zdravniki in upravniška uradnika vidijo v tem sklepu nezaupnico in razžalenje svoje poštenosti, zato so odpisali hranilnici, da nočejo s tem denarjem nič opraviti imeti. In prav so storili.

— (*Občni zbor društva „Slovenije“*) je danes zvečer ob 7. uri v čitalnični dvorani. Na programu stojé: volitve mestnega odbora. Vljudno vabi k obilni udeležbi Odbor „Slovenije“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — 1. dne t. m. je „rajhsrat“, kar ga je še, volil poslance v delegacijo. Nikoli ni bila državna zbornica še tako prazna kakor je zdaj; razen Doljne Avstrijskega, Koroškega in Salcburškega ni nobena dežela popolnoma zastopana v tem zboru. Grof Thurn — Kranjski poslanec — moral je sam sebe poslati v delegacijo, ker ni bilo nikogar druzega, da bi ga bil volil; za namestnika pa so mu dali nekega dr. Kaiser-ja, c. kr. notarja Dunajskega, ki deželo Kranjsko toliko pozna, kolikor jo je videl peljaje se morebiti o binkoštih v Postojnsko jamo. Nemške Tirole zastopata dva Laha, Vorarlberško nima celó nobenega zastopnika. Tako daleč pride zbor, ako samo ena stranka mu hoče gospodarica biti!

— V soboto ali v pondeljek menda pride volilna reforma v obravnavo državnemu zboru. Poljaki bodo pri drugem branji (to je pri začeti obravnavi) zapustili zbor in ne pridejo več nazaj. Tudi Dalmatinski poslanci so se začeli nekako krhati, ker vidijo, da Poljaki gredó in je cela njih dežela zoper direktne volitve; tudi železnica obetana je še v zraku, pa prej ali pozneje jo vendar mora dobiti, sicer Dalmacija pogine. — Grof Gołuhovski je ves potrt zapustil Dunaj.

— Presvitli cesar je zadnje dni sam v svoje roke sprejel prošnje zoper direktne volitve, ki so mu jih osebno poklonili knez Juri Czartoryski iz Galicije, knez Lobkovic, kanonik Karlah in vrednik Langer iz Českega, grof Spiegel iz Moravskega.

— Ministerstvo Auerspergovo je že tudi med seboj in pa z ustavoversko stranko v razporu. Če „N. fr. Presse“ — organ ministra dr. Unger-a — tako piše, kakor je pisala včeraj, se ta razdvor ne dá več zakrivati.

— Kakor se sliši, namerava minister vojaštva za leto 1874. spet čez 7 milijonov gold. več stroškov za vojaščino, kakor letos; vendar ministra denarstva se tej zadevi še nista vdala.

— Pruskih oficirjev v uniformah je bilo zadnje pustne dni prav veliko tukaj videti. Pri vseh armadah je to navada, če pride oficir kake tuje države v deželo, da sleče uniformo in obleče civilno obleko. Oficirji Pruski so preomikani, da bi se pregrešili zoper to navado, ako ne bi za Prusko uniformo tičalo — kaj druzega. Jih je mar Bismark poslal na Dunaj, da si ogledajo novo prihodnje vélike Nemčije?

Česko. — „Vaterland“ je včeraj na drobno po številkah naznanil število podpisov zoper direktne volitve na Českem, ki dozdaj iznaša 244.990. Res, da zoper nobeno stvar ni v Avstriji bilo dozdaj še toliko nasprotja, kakor zoper to novost, ki ima vničiti pravo posamesnih dežel.

Hrvaško. — Gospoda Mrazović in Vončina režita na razžaljenje častí mnogo Dunajskih in druzih časnikov, tudi vladne Hrvaške „Nar. Nov.“, kteri so Sinkovičevo pisarijo obračali na nepoštenje rodoljubom Hrvaškim.

Iz Švice. — Tudi tukaj so „liberalci“ začeli cerkev katoliško in škofe hudo preganjati. Povsod tedaj se šopiri oni publi liberalizem, ki za-se hoče „svobodo“, drugim pa jo davi.

Zastavica za kratek čas.

Neki oče vprašan: koliko let je star in koliko njegov sin? odgovorí: ¾ starosti mojega sina iznaša ⅖ moje starosti, in jaz sem 28 let stareji od svojega sina.

Listnica vredništva. „Rodoljubu od Soče 17. sveč.:“ Čeravno ostra kritika Vaša o časniku „Soče“ utegne popolnoma resnična biti, vendar denemo Vaš dopis na stran, ker — „Soče“ že davno več ne beremo.

Gosp. A. P. iz L. P: Poslani goldinar leží tukaj na dragovoljno dispozicijo.

Kursi na Dunaji 8. marcija.

5% metaliki 71 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 107 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 74 fl. 10 kr.	Napoleondori 8 fl. 86 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 1. marcija 1873.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 10. — banaške 7 fl. 10. — turšice 3 fl. 60. — soršice 4 fl. 20. — rži 3 fl. 90. — ječmena 2 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 30. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 90.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici Ljubljani.